

UDSKRIFT
AF
HØJESTERETS ANKE- OG KÆREMÅLSUDVALGS DOMBOG

HØJESTERETS KENDELSE
afsagt mandag den 8. marts 2004

Sag 517/2003

Parter

Anklagemyndigheden
mod

Tiltalte

(advokat Steen Bech)

Afgørelser i tidligere instanser

I tidligere instanser er afsagt kendelse af Nykøbing Sjællands Ret den 26. august 2003 og af Østre Landsrets 7. afdeling den 16. september 2003.

Landsrettens kendelse er med Procesbevillingsnævnets tilladelse indbragt for Højesteret.

Dommere

I påkendelsen har deltaget tre dommere: Per Sørensen, Peter Blok og Børge Dahl.

Påstande

Tiltalte har påstået stadfæstelse af byrettens kendelse.

Indkærede, anklagemyndigheden, har påstået stadfæstelse af landsrettens kendelse.

Landsretten har henholdt sig til sin kendelse.

Supplerende sagsfremstilling

Den 27. maj 2003 afgav Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland, Retspsykiatrisk afdeling, mentalobservationserklæring vedrørende **Tiltalte**. Erklæringen er udfærdiget af spe-

ciallæge **Afdelingslæge** og tiltrådt af fungerende administrerende **Overlæge 3**
██████████.

Det hedder i erklæringen bl.a.:

”Observanden er en 39-årig fraskilt mand og far til 2 børn. Han har tre gange tidligere fået lavet mentalerklæring og en gang fået foretaget supplerende mentalerklæring, som alle konkluderede, at han tilhører den i § 69, stk. 1, omtalte personkreds. I forbindelse med den nu påsigtede kriminalitet er der ved retten i Holbæk den 03.07.02 afsagt kendelse om, at observanden skal indlægges på Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sj. og her undergives en mentalundersøgelse. Observanden er sigtet for alvorlige trusler som nævnt i straffelovens § 266, vold, vold i gentagelsestilfælde, hærværk og ulovlig indtrængen.

Til sagens belysning foreligger anklageskrift samt tidligere retsbogsudskrifter, tidligere mentalerklæringer og hospitalets egne notater om observanden. Der er indhentet journalmateriale fra andre sygehuse.

Observationen er foretaget under indlæggelse på Sikringsafdelingen i perioden fra den 17.03.03 til 16.04.03, idet Retspsykiatrisk afdeling efter erfaring fra tidligere indlæggelse ønskede at modtage ham på lukket Retspsykiatrisk afdeling.

Sygdomme, kriminalitet m.v. i slægten

...

Legemlig helbredstilstand

...

Tidligere kriminalitet

...

Den nu påsigtede kriminalitet

Observanden er, som 38-årig, ved anklageskrift fra politimesteren i Holbæk dateret 05.03.02 sigtet for ...

Der er efter mentalundersøgelsen er startet på løbet nye anmeldelser.

Observanden har ikke ønsket at udtale sig om den påsigtede kriminalitet, medens han var indlagt på Retspsykiatrisk afdeling, ligesom han heller ikke har udtalt sig til retten, idet det berammede retsmøde den 03.07.02 kl. 09.00 blev holdt uden observandens fremmøde.

Observanden har under politiets afhøringer angående den påsigtede kriminalitet nægtet sin skyld.

Observandens egne oplysninger om psykisk udvikling og tilstand

Observanden har ikke ønsket at udtale sig om sin psykiske udvikling og tilstand, idet han mener, at han allerede ved tidligere lejligheder fire gange detaljeret har gjort rede for sin psykiske udvikling. Der henvises derfor til tidligere retspsykiatriske erklæringer.

...

Observandens forhold siden sidste mentalerklæring

Observanden har været yderst sparsom med oplysninger om sine tidligere forhold, men har dog suppleret tidligere erklæringer med følgende:

...

Andres oplysninger om observandens psykiske udvikling og tilstand

...

Observandens forhold under observationen

...

Ved indlæggelsen oplyste observanden, at han fik ...

Medicinen blev søgt justeret til normale doser. Indledningsvis var observanden utrolig foretagsom og talte en stor del af tiden i telefon med patientrådgiver, advokat og politi m.fl. Han var stærkt plæderende for at få Viagra med henblik på kvindeligt besøg. Han klagede over den tildelte patientrådgiver og ønskede en navngiven patientrådgiver tildelt. Den 23. og 24. marts begyndte han at ytre alvorlige trusler over for personalet, da han ikke kunne få Viagra. Den 24. marts barrikaderede han sig på sit rum og blindede dørsprogen. Personalet valgte i den forbindelse at lade rummet være aflåst, indtil observanden samme dag skulle afhentes af politiet med henblik på vidneafhøring i Holbæk.

Da politiet den 24.03.03 kl. 10 ankom for at afhente observanden til den planlagte vidneafhøring, konstaterede man, at der på hans værelse manglede 2 metalstoleben. På mistanken om, at han kunne have taget disse, blev han udspurgt hvor metalstolebenene var. Han meddelte, at de var smidt ud af vinduet, og da man søgte at finde dem, trak han venligt smilende buksebenene op, hvortil han havde tapet metalbenene, som var af 50 cm i længde og spidse, af ikke ubetydelig vægt, anvendelige som såvel slag som stikvåben. Han sagde venligt smilende, at han brugte dem til at støtte sine ben. Efterfølgende blev han ført til afdelingens isolationsstue med henblik på at hans værelse skulle afsøges for yderligere genstande, der kunne være lavet om til våben. Uden varsel eller forudgående affektspænding slog han herefter en af afdelingens mandlige plejere til jorden på trods af, at der stod 4 andre mandlige plejere, samt 2 betjente i hans umiddelbare nærhed. Han blev ført til afdelingens bæltstue og lagt i bælte, hvori han befandt sig i

resten af mentalundersøgelsen, som sluttede den 16.04.03 med at observanden blev udskrevet til Holbæk arrest. Såvel under fixeringen som efterfølgende udtalte han væsentlige dødstrusler mod store dele af personalet og talte med på tomandshånd, udtalte han dødstrusler om navngivne personer, herunder trusler om at ville lade venner fra bandemiljøet foretage afstraffelse af navngivne personer. Observanden klagede under indlæggelsen til Patientklagenævnet og direkte ved at tilskrive Kriminalretten i Holbæk med henblik på at få ændret kendelsen, således at observationen kunne foregå på psykiatrisk afdeling i Dianalund.

Under indlæggelsen på Sikringsafdelingen har afdelingen foretaget politianmeldelser af det nævnte fysiske overfald, samt en del af de dødstrusler observanden har udstedt mod navngivne personalemedlemmer.

Observandens adfærd i afdelingen har i øvrigt været meget skiftende, og man har observeret en stærkt manipulerende adfærd. Han har bl.a. brugt sin deltagelse i mentalobservationen som argument for at blive løsnet fra bæltene, men da afdelingen vedvarende har fundet ham aggressiv og truende har en sådan løsning ikke fundet sted. I perioder, og specielt overfor udvalgte personer, har han været omgængelig og fortrolig. Specielt har samarbejdet om at få løst visse økonomiske problemer for ham selv været ganske udmærket.

Observanden har under indlæggelsen efter bæltefixeringen nægtet overhovedet at indtage noget medicin, hvilket gav afdelingen udmærket anledning til at observere ham stort set medicinfri, idet han dog har fået ...

Afdelingen har fundet det nødvendigt at indskrænke hans telefonvirksomhed, som indimellem virkede truende.

Psykologisk undersøgelse ...

...

Klinisk vurdering

...

Objektivt legemligt

...

Resumé

Observanden har siden sin ungdom haft en adfærd præget af voldelige impulshandlinger, oftest under indflydelse af cannabioler og centralstimulerende stoffer, samt siden 1990, anabole steroider. Han er tre gange tidligere mentalundersøgt og en gang supplerende mentalundersøgelse for forskellige forhold herunder legemsbeskadigelse og voldsomme trusler...

Det synes sandsynligt, at observandens personlighedsmæssige udrustning i forbindelse med et blandingsmisbrug igennem tiderne har udløst mange tiltaleforhold, uden at foranstaltninger til psykiatrisk behandling eller fængsel synes at have ændret dette mønster. Psykiatrisk bedømt, med alle de forbehold der bør tages for dette, synes observanden at være yderst farlig, når det gælder personrelateret vold. Her bemærker man sig specielt, at observanden gentagne gange kommer tilbage til og nævner på trods af, at han ikke er sigtet for dette, sin tid som lejesoldat i Bosnien, hvor han skulle have været med til at dræbe omkring 100 mennesker. Hans idealisering af vold som udtryksmiddel synes at gå igennem hans livsindstilling.

Hans personlighedsmæssige udrustning med lav frustrationstærskel, selvhenførende adfærd og herunder navnlig hans tidligere omfattende kriminalitet synes at gøre, at han frembyder nærliggende fare for andres helbred. Foranstaltningsdomme og fængselsstraffe har ikke kunnet forhindre kriminalitet.

Konklusion

Det er overvejende sandsynligt, at observanden var under indflydelse af euforiserende og centralstimulerende stoffer i perioden for de påsigtede handlinger og efter det oplyste, er det overvejende sandsynligt, at han ikke befandt sig i en egentlig sindssygelig tilstand.

Under indlæggelse til mentalobservation er observanden ikke fundet produktivt psykotisk men svært personlighedsafvigende med et lidet reflekterende sind, selvhenførende og med manipulerende adfærd.

På baggrund af det foreliggende findes observanden ikke at tilhøre den i straffelovens § 16, stk. 1 eller 2 omtalte personkreds. Observanden tilhører, som tidligere, den i § 69, stk. 1, omtalte personkreds. Til forebyggelse af ligeartet kriminalitet skal, såfremt observanden kendes skyldig i de påsigtede forhold, peges på forvaring jf. straffelovens § 70 subsidiært straf som forskyldt, idet der her lægges vægt på hans tidligere kriminalitet, herunder specielt hans vedvarende brug af diverse psykoaktive stoffer, hans mange voldsdomme, hans interesse for at besidde våben og sprængstof og i øvrigt hans meddelte virke som lejesoldat. Ydermere har hverken fængsel eller foranstaltninger jf. § 68, stk. 2 ændret vedvarende eller væsentligt på observandens adfærd. Observanden synes at have et væsentligt homicidalt potentiale.”

Anbringender

Tiltalte har til støtte for sin påstand henvist til det i Nykøbing Sjællands Rets kendelse anførte.

Anklagemyndigheden har anført, at der ikke foreligger omstændigheder, der er egnet til at vække tvivl om speciallæge **Afdelingslæges** habilitet, ligesom karakteren af lægens undersøgelse af tiltalte medfører, at der ikke kan antages at være konkret fare for, at lægen har ladet sin personlige oplevelse påvirke undersøgelsen. **Tiltalte** er gentagne gange blevet

mentalobserveret og er blevet fundet omfattet af straffelovens § 69, stk. 1, hvorfor der ikke er grundlag for at rejse tvivl om den nu foreliggende mentalerklærings tilsvarende diagnose. Hertil kommer, at erklæringen er tiltrådt af Retslægerådet, der tillige har fundet, at forvaring er påkrævet. Henset til den måde, hvorpå en mentalundersøgelse foregår, er der da heller ingen risiko for, at speciallæge **Afdelingslægen** har ladet truslen mod ham selv influere på undersøgelsen. Mentalerklæringen består dels af et resumé af tidligere mentalerklæringer, observandens egne oplysninger om personlige forhold og oplevelser, andre personers oplysninger om observanden, en psykologisk undersøgelse foretaget af en psykolog samt lægens vurdering baseret på hans observationer. Inhabilitet må forudsætte, at der er konkrete holdpunkter for, at lægen har anført urigtige observationer, konklusioner el. lign., hvilket der ikke ses at være grundlag for at hævde i den foreliggende situation.

Højesterets begrundelse og resultat

Ved en retspsykiatrisk undersøgelse, herunder en mentalobservation, stiller de udførende læger deres sagkundskab til rådighed for myndighederne. En mentalobservationserklæring skal indeholde et resumé af en lang række forskelligartede oplysninger, observationer og erklæringer samt en herpå byggende lægelig vurdering. Den lægelige opgave ved udarbejdelse af en sådan erklæring består bl.a. i at skildre observandens psykiske tilstand og hele væsen og adfærd under et observationsophold som led i tilvejebringelsen af et grundlag for en lægelig bedømmelse af, om observanden repræsenterer et adfærdspotentiale, som indebærer en væsentlig risiko for forvoldelse af betydelig personskade mod andre. Erklæringen må derfor omtale observandens eventuelle voldelige og truende adfærd under observationen, også når adfærden er rettet mod den eller de læger, som er sat til at forestå observationen og udarbejdelsen af mentalobservationserklæringen. Observander på en sikringsafdeling repræsenterer en særlig risiko for vold og trusler mod observationspersonalet – en risiko, afdelingen er indrettet med henblik på at kunne kontrollere. Når risikoen alligevel realiseres, kan afdelingen – også ved den, som observanden har været voldelig eller truende over for – iværksætte foranstaltninger til imødegåelse af gentagelse og indgive politianmeldelse, hvilket i givet fald alt sammen må indgå i beskrivelsen i mentalobservationserklæringens afsnit om observandens forhold under observationen.

Højesteret finder, at det forhold, at en mentalobservand truer den undersøgende læge på en måde, som foranlediger afdelingen til at indgive politianmeldelse, ikke i sig selv kan udelukke den pågældende læge fra at fuldføre opgaven med udarbejdelse af en mentalobservationserklæring. Et sådant forhold giver normalt ikke grundlag for at antage, at den truede læge derved har fået en særlig personlig interesse i erklæringens indhold eller i udfaldet af den sag, hvori erklæringen skal indgå, og kan normalt heller ikke i øvrigt anses for en omstændighed, som er egnet til at vække tvivl om vedkommendes upartiskhed.

På denne baggrund finder Højesteret, at det ved en stillingtagen til, om en ny mentalobservationserklæring skal indhentes, fordi den afgivne erklæring er blevet til under medvirken af en læge, der er blevet truet af observanden, må være afgørende, om erklæringens indhold kan antages at være blevet væsentligt farvet deraf, eller om erklæringens beskrivelse af observanden giver Retslægerådet og domstolene det fornødne – pålidelige – grundlag for deres selvstændige bedømmelse.

I den foreliggende sag er der ingen konkrete holdepunkter for at antage, at indholdet i mentalobservationserklæringen vedrørende **Tiltalte** på nogen måde er farvet af det i erklæringen beskrevne trusselsforhold over for speciallæge **Afdelingslægen**, som har udfærdiget erklæringen. Forholdet er nøgternt og objektivt beskrevet i erklæringen, hvis beskrivelse af observanden giver et fuldt tilfredsstillende grundlag for efterfølgende selvstændig bedømmelse.

Herefter stadfæster Højesteret landsrettens afgørelse.

Thi bestemmes:

Landsrettens kendelse stadfæstes.